Innvandrere i bygd og by

Det bor innvandrere i alle landets kommuner. Flest i Oslo, som hadde nesten 140 000 innvandrere 1. januar 2012. Færrest i Modalen, der det bodde 15. De fleste innvandrere foretrekker å bo sentralt, men forskjellene i bosetting mellom ulike grupper er store.

Even Høydahl

Innvandrerne har ikke bosatt seg jevnt ut over hele landet, det har heller ikke befolkningen som helhet gjort. Det er imidlertid store regionale forskjeller i andel innvandrere i befolkningen. Mange av kommunene med høy konsentrasjon av innvandrere ligger i Oslo-området. Men det er også kommuner langt unna Oslo som har mange innvandrere. For eksempel Båtsfjord i Finnmark, der innvandrere fra Litauen er den største gruppen, og Hemsedal, som har spesielt mange svensker (figur 2).

Også mellom fylkene (se figur 1) er det store variasjoner i andel innvandrere. Av de 547 000 innvandrerne som var bosatt i landet 1.januar 2012, bodde 139 000 i Oslo. Andelen innvandrere i Oslo var da 23 prosent, mot 11 prosent i landet som helhet. Foruten Oslo, lå Akershus, Buskerud og Rogaland over landsgjennomsnittet. Lavest andel innvandere var det i Nord-Trøndelag, Nordland, Hedmark, Oppland og Troms.

Mange naboer i grensetraktene

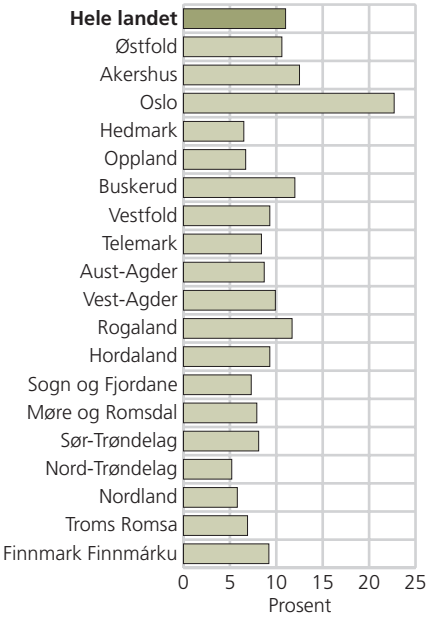
Polakkene har vært den største gruppen av dem som har innvandret hvert år fra 2006 og utover, og er den største innvandrergruppen i nesten halvparten av landets kommuner. At Polen ikke ligger langt fra Norge, er kanskje viktig for polakker som har kommet til landet, selv om det aller viktigste er at det er jobber for dem her.

For innvandrere fra våre nærmeste naboland er den geografiske nærheten i hvert fall viktig. Kommunene med svensker som største gruppe finner vi stort sett langs svenskegrensa, med enkelte unntak. Finnene er største gruppe i sju kommuner som alle ligger i Finnmark og Nord-Troms. Og russerne er størst i ti kommuner, fem av disse i Finnmark. Av russere er det imidlertid to forskjellige grupper. Den ene kommer fra geografisk nære områder, herunder kvinner som har giftet seg med norske menn. Den andre gruppen er tsjetsjenere som har fått opphold i Norge som flyktninger fra Russland.

Ut over dette er det ikke lett å finne klare mønstre på norgeskartet når det gjelder hvilken innvandrergruppe som er størst. Det kan likevel være mange bosatte fra en gruppe også i kommuner der denne gruppen ikke er størst. Mange irakere har slått seg ned i Bergen, noe som ikke vises på kartet (figur 2) på grunn av at det bor enda flere polakker der. Når vi fokuserer på enkeltgrupper, en og en, kommer også denne delen av bildet fram (figur 3 og 4).

Begrepet innvandrere
Med innvandrere menes personer som er født utenfor Norge av utenlandske foreldre, som har flyttet til Norge.

Figur 1. **Andel innvandrere i fylkene 1. januar 2012**

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

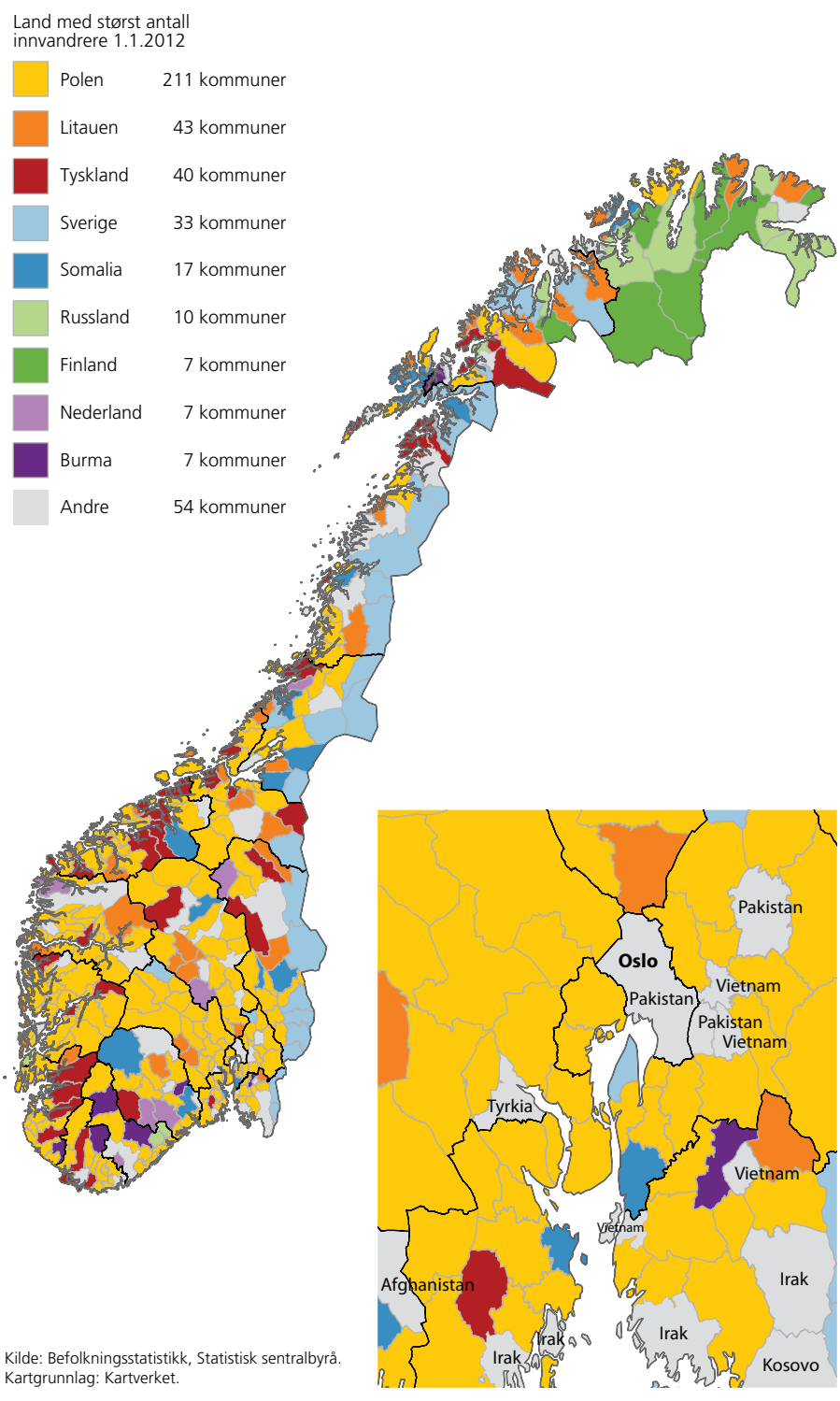

Even Høydahl er geograf og seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for befolkningsstatistikk. (even.hoydahl@ssb.no)

Innvandrere flest vil bo sentralt

Generelt bor innvandrere mer sentralt og tettere enn den øvrige befolkningen. 11 prosent av landets innvandrere bor utenfor byer og tettsteder, mot 20 prosent av hele befolkningen. Det er imidlertid stor forskjell på hvor innvandrere fra ulike land har bosatt seg i forhold til sentralitet og tett-/spredtbygdhet.

Figur 2. **Kommunene etter hvilken gruppe av innvandrere som var den største 1. januar 2012**

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.
Kartgrunnlag: Kartverket.

Tettstedet Oslo har 925 000 innbyggere (1. januar 2012) og strekker seg over elleve kommuner. På den annen side har vi tettsteder som Kiberg i Vardø kommune, med 205 innbyggere. Tettstedene omfatter alt fra Stor-Oslo til husklynger i den ytterste periferi. Å bo i et tettsted er altså ikke nødvendigvis det samme som å bo urbant eller sentralt.

SSB har imidlertid klassifisert alle kommuner etter sentralitet. Kommunenes grad av sentralitet beregnes ut fra avstand til nærmeste tettsted av en viss størrelse (se boks med definisjon av sentralitet).

Nederlendere på bygda

Hele 35 prosent av nederlenderne bor utenfor byer og tettsteder (se tabell 1). På den annen side bor 99 prosent av innvandrerne fra Pakistan i byer og tettsteder (tabell 2), mot 80 prosent av totalbefolkningen. Mens pakistanerne bor svært konsentrert rundt Oslo, bor kun 19 prosent av innvandrerne fra Nederland i Oslo og Akershus og bare 9 prosent i Oslo.

Innvandrere fra Nederland skiller seg ut ved at det er spesielt mange som ikke bare bor spredt, men også i de minst sentrale delene av landet (tabell 1). 12 prosent av dem bor utenfor tettsteder i de minst sentrale kommunene, mot 5 prosent av befolkningen som helhet. Det er også mange av dem som bor spredt i mellomsentrale (sentralitet 1 og 2) kommuner.

Nederlendere er den største gruppen innvandrere i sju av landets mer landlige kommuner. Fire av disse kommunene er blant de minst sentrale. Det er likevel ikke slik at de

fleste nederlandske innvandrere bor langt unna byene. Flertallet (65 prosent) bor i byer og tettesteder, og nesten halvparten (47 prosent) bor i tettbygde strøk innenfor landets mest sentrale kommuner.

De andre gruppene av innvandrere som bor mer spredt enn befolkningen som helhet, er litauere, tyskere, estlendere og latviere, altså nordeuropere som har kommet til Norge for å arbeide. Innvandrere fra Litauen skiller seg ut ved at forholdsvis mange av dem bor spredt i de mest sentrale kommunene. Polakkene, den største av alle gruppene av innvandrere, skiller seg ikke mye fra befolkningen som helhet, med noen flere som bor tett i de mest sentrale kommunene.

De som har kommet fra Thailand, mange av dem kvinner som har giftet seg med norske menn, er mest lik folk flest i sitt bosettingsmønster.

Jobben avgjørende for arbeidsinnvandrere

Av de 54 000 med ikke-nordisk statsborgerskap som innvandret i 2011, kom halvparten på grunn av arbeid (det er ingen registrering av innvandringsgrunn for innvandrere med nordiske statsborgerskap). Fram til og med 2004 var under 20 prosent av innvandrerne fra land utenfor Norden arbeidsinnvandrere. I 2011 kom 16 000 på grunn av familie (mange av disse er familie til arbeidsinnvandrere), 5 000 hadde flukt som innvandringsgrunn og 6 000 utdanning (SSB 2012).

Mange av de 16 000 som innvandret fra andre nordiske land i 2011, kom også for å arbeide. Siden så mange kommer til landet for å arbeide, er sannsynligvis den geografiske fordelingen av arbeidsplasser i landet viktigere nå enn tidligere. Arbeidsplasser finner vi i alle landets kommuner, og innvandrerne er representert i større og mindre grad i alle bransjer (SSB 2012).

Tabell 1. **Personer som bor *utenfor tettsteder*, etter landbakgrunn og kommunens sentralitet. 1. januar 2012. Antall og prosent**

	Total	Andel utenfor tettsteder i alt	Minst sentrale kommuner	Mellom-sentrale kommuner	Mest sentrale kommuner
Alle innbyggere	**5 051 275**	**20**	**5**	**7**	**9**
Innvandrere	**542 040**	**11**	**2**	**3**	**5**
Nederland	6 772	**35**	12	13	10
Litauen	22 442	**32**	7	8	17
Tyskland	23 484	**27**	6	9	12
Estland	3 577	**24**	8	6	10
Latvia	6 602	**24**	5	8	11
Thailand	13 834	**19**	4	6	9
Polen	66 417	**18**	3	5	10
Finland	6 073	**17**	7	5	6
Romania	6 274	**16**	3	6	8
Danmark	18 077	**14**	3	4	7
Island	6 530	**13**	3	4	6
Filippinene	14 843	**13**	3	4	6
USA	7 656	**12**	2	4	7
Storbritannia	13 061	**12**	2	3	6
Russland	14 892	**11**	3	4	4

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Hva er et tettsted?
I Statistisk sentralbyrå registreres en hussamling som et tettsted dersom det bor minst 200 personer der, og avstanden mellom husene ikke overstiger 50 meter. Det er tillatt med et skjønnsmessig avvik ut over 50 meter mellom husene i områder som ikke skal eller kan bebygges. Dette kan for eksempel være parker, idrettsanlegg, industriområder eller naturlige hindringer som elver eller dyrkbare områder. Husklynger som naturlig hører med til tettstedet, tas med inntil en avstand på 400 meter fra tettstedkjernen. De inngår i tettstedet som en satellitt til selve tettstedkjernen.

Sentralitet
Kommunenes sentralitet bestemmes av avstand til tettsteder av ulik størrelse. Det er fire hovednivåer, kodet 3-0. En kommune har sentralitet 3 når dens befolkningstyngdepunkt ligger innenfor 75 minutters reisetid fra et tettsted med minimum 50 000 innbyggere (90 minutter fra Oslo). For å få sentralitet 3 må tettstedet i tillegg fungere som regionsenter.

Sentralitet 2 betyr at det er maksimalt 60 minutters reisetid til et tettsted med minimum 15 000 innbyggere. Sentralitet 1 vil si at det er maksimalt 45 minutters reisetid til et tettsted med minimum 5 000 innbyggere.

Kommuner som ikke oppfyller noen av disse kravene, får sentralitet 0. I artikkelen er kommuner med sentralitet 0 betegnet som minst sentrale kommuner. Sentralitet 1 og 2 er mellomsentrale kommuner, og sentralitet 3 er mest sentrale kommuner.

Det forholdsvis store innslaget av utlendinger også utenfor de mest sentrale strøk er et nytt trekk i Norge. Norsk ungdom som har flyttet til byen og kommer på besøk til hjemplassen i ferier, vil muligens ikke kjenne personen i førerhuset på traktoren de møter langs veiene. For der sitter ikke Lars eller Gunnar, men kanskje Piotr eller Vladas.

I de største byene er vi mer vant til å treffe på folk av mange forskjellige nasjonaliteter, spesielt i Oslo, der det blant annet er mange svensker. En tur i Oslo gir inntrykk av at de fleste svensker i Norge er å finne i butikker, hoteller og restauranter i vår hovedstad. Det er imidlertid mange svensker også andre kommuner (se figur 3) og i andre bransjer.

Det som kjennetegner innvandrergruppene som helst vil bo sentralt og tett, er at dette er folk som kom fra land langt sør og gjerne fra fjerne himmelstrøk. Nesten alle innvandrere fra Pakistan, Vietnam, Somalia, India, Tyrkia, Sri Lanka, Marokko og Etiopia bor i byer og tettsteder, de fleste i byer og tettsteder i de mest sentrale kommunene. Bonderomantikk og fred og ro på landet er altså ikke noe for denne delen av innvandrerbefolkningen.

Mange fra Eritrea i mindre sentrale tettsteder

Tettsteder finner vi i alle deler av landet, også i de aller minst sentrale kommunene. Tettstedene i de minst sentrale kommunene har mindre enn 5 000 innbyggere, mange er også betydelig mindre.

Tabell 2. **Personer som bor *i tettsteder*, etter landbakgrunn og kommunens sentralitet. 1. januar 2012. Antall og prosent**

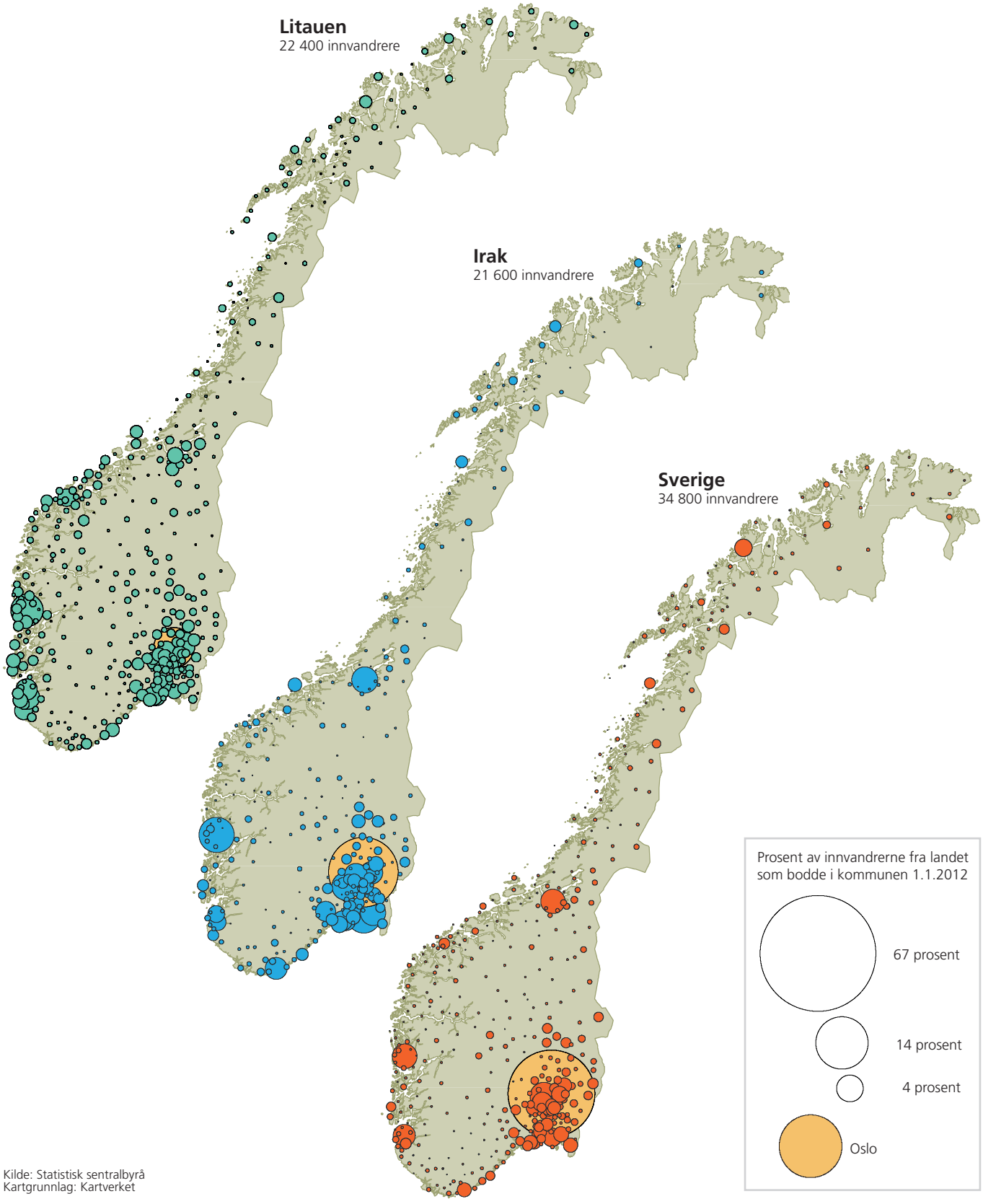
	Total	Andel utenfor tettsteder i alt	Minst sentrale kommuner	Mellom-sentrale kommuner	Mest sentrale kommuner
Alle innbyggere	**5 051 275**	**80**	**4**	**17**	**59**
Innvandrere	**542 040**	**89**	**3**	**13**	**73**
Pakistan	17 816	**99**	0	1	98
Vietnam	13 173	**98**	0	9	89
Somalia	20 641	**98**	5	16	78
India	7 694	**98**	1	5	92
Tyrkia	10 634	**98**	1	9	88
Irak	21 595	**98**	3	15	81
Sri Lanka	8 764	**98**	3	9	86
Marokko	5 066	**98**	1	5	92
Etiopia	5 148	**98**	3	13	81
Iran	14 653	**98**	2	9	87
Bosnia	13 091	**98**	3	17	78
Kosovo	9 643	**97**	2	13	83
Afghanistan	11 222	**97**	6	18	73
Kina	7 105	**97**	2	12	83
Chile	6 072	**95**	3	9	82
Eritrea	8 111	**95**	10	24	61
Frankrike	4 362	**94**	1	5	88
Sverige	34 517	**90**	3	8	78

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Andelen innvandrere som bor i de minst sentrale tettstedene, er om lag som for befolkningen som helhet (tabell 2). Det er imidlertid en gruppe innvandrere som skiller seg ut. Hele 10 prosent av dem som kommer fra Eritrea, er å finne i tettsteder i de minst sentrale kommunene, og 24 prosent i tettsteder i mellomsentrale kommuner. Dette bosettingsmønsteret kan i hvert fall delvis forklares ut fra at eritreere er den største gruppen av flyktninger som er bosatt de siste årene. Flyktninger blir bosatt rundt omkring i det ganske land av myndighetene.

Mange flyktninger flytter til mer sentrale strøk med tiden, men spesielt etter at introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere ble innført, har mange flyktninger drøyd med å flytte, og flere enn før har også blitt boende mer permanent (Høydahl 2011). Det kan likevel se ut som innvandrere fra Eritrea er spesielle sammenlignet med innvandrere fra andre «flykt-

Figur 3. **Fordeling av innvandrere fra Litauen, Irak og Sverige i Norge. 1. januar 2012**

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Kartgrunnlag: Kartverket

ningland» som det også har blitt bosatt mange fra de siste årene, som Somalia og Afghanistan. Det er ikke så mange av somaliere eller afghanere som bor i mindre sentrale tettsteder.

Litauerne velger gjerne utkanten …

Innvandrerne fra Litauen har spredt seg godt ut over, og kun 8 prosent av dem bor i Oslo. Av den totale befolkningen i Norge bor 12 prosent i Oslo. Litauerne skiller seg fra de fleste andre innvandrere i så måte, da innvandrere fra nesten alle land er mer konsentrert i Oslo enn den øvrige befolkningen. Innvandrere fra Litauen bor i 395 av landets 430 kommuner.

Litauere var også den største innvandrergruppen i 43 av landets kommuner (se figur 2). De fleste innvandrerne fra Litauen har kommet i løpet av de senere år, etter at landet ble med i EU i 2004, og dermed kunne etablere seg fritt i Norge gjennom EØS-avtalen.

… irakerne flytter til kommunene rundt Oslo

Innvandrerne fra Irak tilhører en helt annen kategori. Så godt som samtlige av dem har kommet til Norge som flyktninger. Som nevnt tidligere blir flyktninger bosatt over det ganske land av myndighetene. Etter en tid har mange av dem flyttet til Oslo eller andre kommuner ikke langt fra Oslo (Høydahl 2011).

Flyktninger fra Irak skiller seg også fra flyktninger flest ved at forholdsvis mange flytter til Drammen og Fredrikstad/Sarpsborg. Men, som figur 3 viser, har noen blitt boende også i andre deler av landet. 1. januar 2012 bodde det innvandrere fra Irak i 292 kommuner. Irakere var den største innvandrergruppen i seks kommuner

Mange svensker i Oslo og langs grensa

Et helt annet bildet tegner seg for en av de største og samtidig geografisk nærmeste nasjonalitetene som kommer for å bo og jobbe i Norge. Ifølge den offisielle statistikken bodde det 34 800 svensker i Norge 1. januar 2012. Så mye som 38 prosent av svenske innvandrere som er registrert i folkeregisteret, bodde i Oslo. Forholdsvis få bodde på Vestlandet, men relativt mange langs svenskegrensa. Og kun ni kommuner hadde ikke en eneste svensk innvandrer.

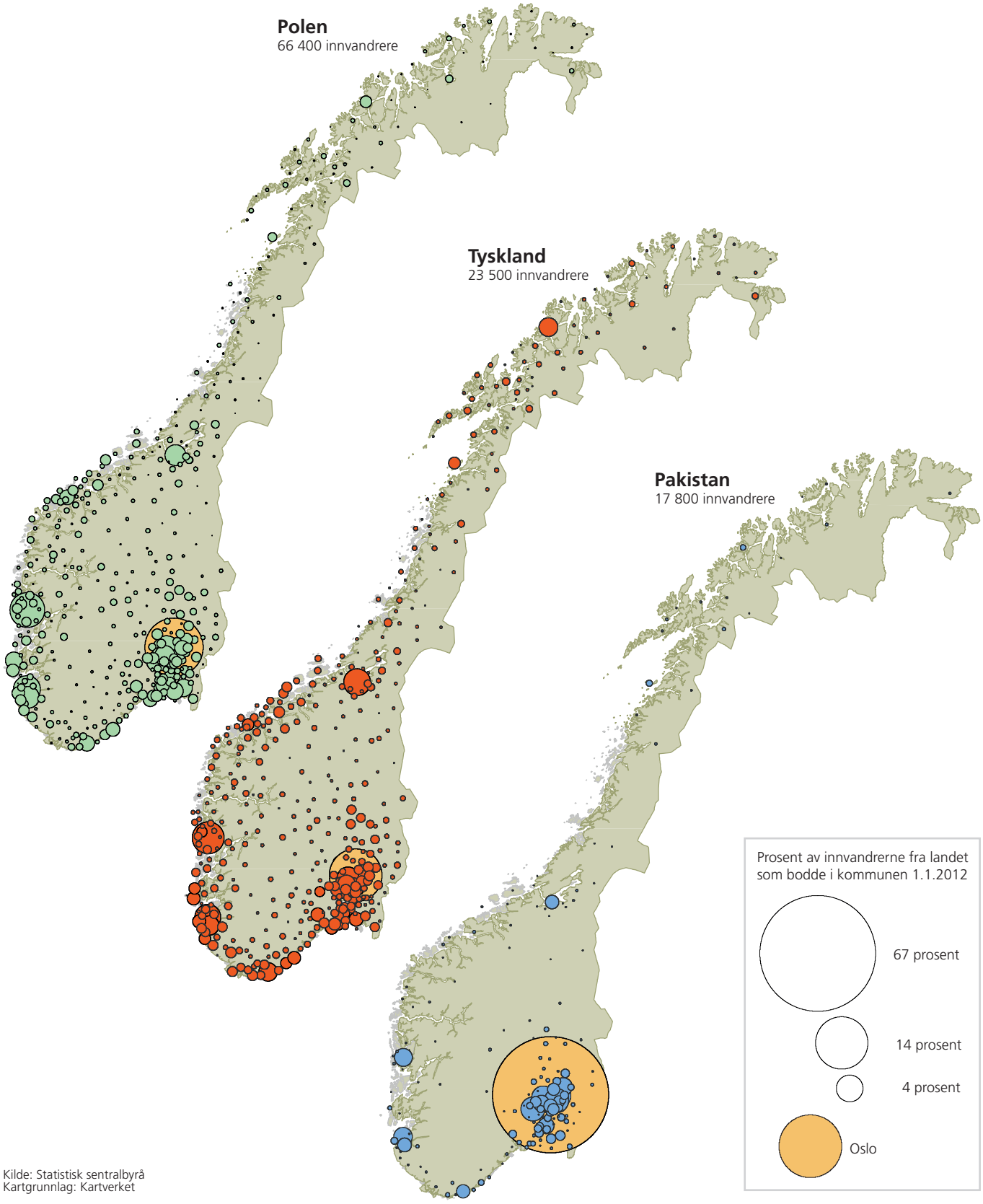
Figur 2 viser hvor de ulike nasjonalitetene er størst som innvandrergruppe. Svenskene kommer på fjerdeplass i antall kommuner (33) der de er den største innvandrergruppen. Som nevnt ligger nesten alle disse kommunene langs svenskegrensa, men det er noen unntak, som Tromsø, Nesodden og Hemsedal.

I tillegg er det mange fra Sverige som ikke melder flytting, men dem har vi ingen statistikk over. Alle de som bor i Sverige og arbeider i Norge, er også en del av bildet, som heller ikke vises på kartet her. Siden Sverige er et naboland, har det alltid vært en del innvandring derfra, på samme måte som nordmenn har flyttet til Sverige. Innvandringen fra Sverige har imidlertid vært formidabel de siste årene på grunn av arbeidsledighet i Sverige og mangel på arbeidskraft i Norge.

Polakker og tyskere i over 400 kommuner

Den aller største gruppen av innvandrere i Norge er polakkene, som har spredt seg utover hele landet, til 414 kommuner, 17 prosent bodde i Oslo. De var den største innvandrergruppen i 211 kommuner, altså i nesten halvpar-

Figur 4. **Fordeling av innvandrere fra Polen, Tyskland og Pakistan i Norge. 1. januar 2012**

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Kartgrunnlag: Kartverket

ten av kommunene. Polakkene foretrekker imidlertid Sør-Norge, de var den største gruppen i kun 16 av Nord-Norges 88 kommuner.

Også de tyske innvandrerne har spredt seg godt, til 420 kommuner. 14 prosent av tyskerne bodde i Oslo, som ikke er langt over tallet for den samlede befolkningen. Tyskerne er den største gruppen i 40 av landets kommuner, de fleste er lite sentrale kommuner med få innbyggere. Et område fra vest i Vest-Agder til østre deler av det sørlige Rogaland har mange tyskere. De er også den største innvandrergruppen i et par Hardanger-kommuner, flere kommuner i Møre og Romsdal og noen kommuner på Trøndelagskysten.

Pakistanere minst spredt

Pakistanere er den gruppen av innvandrere som bor mest konsentrert. Så mye som 83 prosent av innvandrerne fra Pakistan bor i Oslo og Akershus, og 67 prosent i Oslo alene. Selv om de er den åttende største gruppen av innvandrere i Norge (17 800), bodde det folk med pakistansk bakgrunn i kun 161 kommuner. På grunn av den svært konsentrerte bosettingen er de den største gruppen av innvandrere i kun tre kommuner: Oslo, Lørenskog og Ullensaker.

Store endringer på kort tid – hva vil skje videre?

Denne beskrivelsen gir et øyeblikksbilde fra 1. januar 2012 av den delen av Norges demografiske virkelighet som er i raskest endring. I år 2000, for bare 13 år siden, var svenskene den største gruppen av innvandrere, med 22 400, fulgt av Danmark, med 17 600. Etter den tid har antall dansker holdt seg temmelig stabilt, mens det har blitt mer enn 12 000 flere svensker. Antall polakker har økt fra under 6 000 til opp mot 70 000. I år 2000 var det kun 269 innvandrere fra Litauen i Norge. Med over 22 000 i 2012 har den prosentvise veksten for litauerne vært formidabel.

Hva kan vi forvente framover? Det kommer an på så mye, for eksempel utviklingen i verdensøkonomien, spesielt den europeiske delen av verdensøkonomien og utviklingen i norsk økonomi. Vil behovet for importert arbeidskraft i Norge synke? Vil etterspørselen etter arbeidskraft i Sverige stige, vil svenskene bli leie av å spise kald lunsj, og heller reise hjem igjen? Hvordan vil eventuelle nye utvidelser av EU virke inn?

Uansett hvordan det går, er det både viktig og interessant å følge med på hvordan innvandrerne fordeler seg rundt om i landet, og om de som blir boende i Norge, slår rot i kommunen de først bosatte seg i.

Referanser

Høydahl (2011): *Monitor for sekundærflytting. Sekundærflytting blant flyktninger bosatt i Norge i 2000-2009*, Rapporter 30/2011, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201130/rapp_201130.pdf)

SSB (2012): Registerbasert sysselsettingsstatistikk for innvandrere, 4. kvartal 2011, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/a/kortnavn/innvregsys/tab-2012-06-21-07.html)